

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทนี้เป็นการนำเสนอเนื้อหาการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการออกแบบอาคารที่มีต่อบรรณารักษ์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชน ในด้านวัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล สรุปการทดสอบสมมติฐาน ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการวิจัยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบของการออกแบบอาคารที่มีต่อบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชน ในด้านการทำงาน สุขภาพ และจิตใจ

สมมติฐานของการวิจัย

ลักษณะของอาคารและการจัดเนื้อที่ใช้สอย มีผลกระทบต่อการทำงานและต่อจิตใจของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ บรรณารักษ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลจำนวน 15 แห่ง รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 200 คน ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ผลกระทบของการออกแบบอาคารห้องสมุด ได้แก่ ผลกระทบของลักษณะของอาคาร จำนวนชั้น การจัดเนื้อที่ใช้สอย และสภาพแวดล้อมภายในอาคารที่มีต่อการทำงาน สุขภาพ และจิตใจของบรรณารักษ์ห้องสมุด
- ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอาคาร

จากการแจกแบบสอบถามแก่บรรณารักษ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 200 ชุด ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามคืนและเป็นแบบสอบถามที่นำมาวิเคราะห์ได้จำนวน 181 ชุด (ร้อยละ 90.50) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการศึกษาพบว่า ลักษณะงานที่บรรณารักษ์จำนวนมากที่สุดรับผิดชอบคือ งานบริการโดยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 83 คน (ร้อยละ 45.86) รองลงมาได้แก่ งานเทคนิค จำนวน 75 คน (ร้อยละ 41.44) และงานเทคโนโลยีสารสนเทศหรืองานที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 18 คน (ร้อยละ 9.94) ตามลำดับ ส่วนลักษณะงานที่บรรณารักษ์จำนวนน้อยที่สุดรับผิดชอบคือ งานบริหาร โดยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 5 คน (ร้อยละ 2.76)

2. ผลกระทบของลักษณะอาคาร

จากการศึกษาผลกระทบของลักษณะอาคารปรากฏว่า ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยจำนวน 9 แห่ง มีลักษณะอาคารเป็นเอกเทศ โดยมีจำนวนบรรณารักษ์รวมทั้งสิ้น 88 คน และมีห้องสมุดของมหาวิทยาลัยจำนวน 9 แห่งที่มีลักษณะอาคารเป็นส่วนหนึ่งของอาคารอื่น มีจำนวนบรรณารักษ์รวมทั้งสิ้น 92 คน ซึ่งการศึกษาผลกระทบของลักษณะอาคารทั้ง 2 ลักษณะนี้ ได้ศึกษาผลกระทบ 2 ด้านคือ

ผลกระทบที่มีต่อการทำงาน และผลกระทบที่มีต่อจิตใจ ผลการศึกษาพบว่าบรรณารักษ์มีความเห็นว่าอาคารห้องสมุดที่มีลักษณะเป็นอาคารเอกเทศมีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก ($\bar{x}=4.22$) และมีผลกระทบต่อจิตใจในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.25$) ในขณะที่อาคารห้องสมุดที่มีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของอาคารมีผลกระทบต่อการทำงาน ($\bar{x}=3.25$) และต่อจิตใจ ($\bar{x}=3.23$) ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาผลกระทบของอาคารห้องสมุดที่มีลักษณะเป็นอาคารเอกเทศปรากฏว่า ในด้านผลกระทบที่มีต่อการทำงานพบว่า อาคารเอกเทศมีผลกระทบต่อการทำงานของบรรณารักษ์ในระดับมากทั้ง 2 ข้อ คือช่วยให้มีความคล่องตัวในการทำงาน สามารถทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น ($\bar{x}=4.25$) และมีส่วนกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกอยากที่จะทำงาน มีความกระตือรือร้นและเต็มใจทำงาน ($\bar{x}=4.19$) ส่วนในด้านผลกระทบที่มีต่อจิตใจพบว่า อาคารเอกเทศมีผลกระทบต่อจิตใจของบรรณารักษ์ในระดับมาก 1 ข้อคือ ทำให้รู้สึกมีความเป็นส่วนตัว ($\bar{x}=4.07$) ส่วนอีก 1 ข้อคือ ทำให้มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย มีผลกระทบในระดับน้อย ($\bar{x}=2.43$) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจำแนกตามมหาวิทยาลัยในภาพรวมพบว่า บรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัย 6 แห่งมีความเห็นว่าอาคารเอกเทศมีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก และมีผลกระทบต่อจิตใจในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกตามลักษณะงานในภาพรวมพบว่า บรรณารักษ์ทุกกลุ่มงานมีความเห็นว่าอาคารเอกเทศมีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก และมีผลกระทบต่อจิตใจในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาผลกระทบของอาคารห้องสมุดที่มีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของอาคารปรากฏว่า ในด้านผลกระทบที่มีต่อการทำงานพบว่า ห้องสมุดที่เป็นส่วนหนึ่งของอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานของบรรณารักษ์ในระดับปานกลางทั้ง 2 ข้อคือ มีส่วนกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกอยากที่จะทำงาน มีความกระตือรือร้นและเต็มใจทำงาน ($\bar{x}=3.32$) และช่วยให้มีความคล่องตัวในการทำงาน สามารถทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น ($\bar{x}=3.18$) ส่วนในด้านผลกระทบที่มีต่อจิตใจพบว่า ห้องสมุดที่เป็นส่วนหนึ่งของอาคารมีผลกระทบต่อจิตใจของบรรณารักษ์ในระดับปานกลางทั้ง 2 ข้อคือ ทำให้มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย ($\bar{x}=3.49$) และทำให้รู้สึกมีความเป็นส่วนตัว ($\bar{x}=2.97$) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจำแนกตามมหาวิทยาลัยในภาพรวมพบว่า บรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัย 6 แห่ง มีความเห็นว่าอาคารห้องสมุดที่มีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานและต่อจิตใจในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาจำแนกตามลักษณะงานในภาพรวมพบว่า บรรณารักษ์ทุกกลุ่มงานมีความเห็นว่า ห้องสมุดที่มีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานและต่อจิตใจในระดับปานกลางทั้ง 2 ด้าน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของลักษณะอาคารสรุปได้ว่า อาคารห้องสมุดที่ลักษณะเป็นอาคารเอกเทศ มีผลกระทบต่อการทำงานของบรรณารักษ์ในระดับมาก และมีผลกระทบต่อจิตใจในระดับปานกลาง ส่วนอาคารห้องสมุดที่มีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานของบรรณารักษ์ในระดับปานกลาง ดังนั้น จากสมมุติฐานที่ว่าลักษณะของอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนในระดับมากนั้น จึงเป็นไปตามสมมุติฐานบางส่วน

จากการพิจารณาผลกระทบที่มีต่อการทำงานพบว่า บรรณารักษ์มีความเห็นว่าอาคารห้องสมุดที่มีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของอาคารมีส่วนกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกอยากที่จะทำงาน มีความกระตือรือร้นและเต็มใจทำงาน รวมทั้งช่วยให้มีความคล่องตัวในการทำงาน สามารถทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้นในระดับปานกลาง จึงกล่าวได้ว่าห้องสมุดที่เป็นส่วนหนึ่งของอาคารมีผลกระทบในเชิงบวกต่อการทำงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัยเอกชนมีความเห็นว่าห้องสมุดไม่ควรจะมีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของอาคาร อาคารห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรมีลักษณะเป็นเอกเทศและได้รับการออกแบบเฉพาะให้เหมาะสมกับความเป็นห้องสมุด(ทบวงมหาวิทยาลัย 2544) การที่บรรณารักษ์ได้ปฏิบัติงานอยู่ในอาคารที่เหมาะสมจะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน และทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร จันทรปาน(2541) ที่พบว่าความพร้อมและความเหมาะสมด้านอาคารสถานที่ เป็นสิ่งทีเอื้ออำนวยในการทำงานให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น และเป็นปัจจัยกระตุ้นให้บุคคลอยากจะทำงาน

เมื่อพิจารณาผลกระทบของลักษณะอาคารที่มีต่อจิตใจพบว่า ในด้านผลกระทบในเชิงลบพบว่าบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในห้องสมุดที่มีลักษณะอาคารเป็นเอกเทศมีความเห็นว่า ลักษณะอาคารทำให้รู้สึกมีความเป็นส่วนตัวในระดับมาก ส่วนบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในห้องสมุดที่มีลักษณะอาคารเป็นส่วนหนึ่งของอาคารอื่นมีความเห็นว่า ลักษณะอาคารทำให้รู้สึกมีความเป็นส่วนตัวในระดับปานกลาง ในขณะที่เมื่อพิจารณาผลกระทบในเชิงลบพบว่า บรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในห้องสมุดที่มีลักษณะอาคารเป็นเอกเทศ มีความเห็นว่าลักษณะอาคารทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัยในระดับน้อย ส่วนบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในห้องสมุดที่มีลักษณะอาคารเป็นส่วนหนึ่งของอาคารอื่น มีความเห็นว่าลักษณะอาคารทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัยในระดับปานกลาง จากผลการวิจัยจึงกล่าวได้ว่าบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในอาคารห้องสมุดที่มีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของอาคารนั้น อาจมีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความเป็นส่วนตัว ขาดอิสระในการทำงาน ซึ่งเป็นปัจจัยทางจิตสังคมที่คนทำงานทุกคน

ต้องการ(สุทธิ ศรีบุรพา 2540:278) และหากห้องสมุดตั้งอยู่ภายในอาคารสูงและไม่ได้รับการออกแบบโครงสร้างอาคารสำหรับเป็นห้องสมุด อาจทำให้บรรณารักษ์มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยได้ เช่น มีความรู้สึกว่าการอาคารไม่แข็งแรงพอที่จะรับน้ำหนักของชั้นหนังสือ หรือมีทางเข้าออกหลายทางยากแก่การควบคุม เป็นต้น ดังนั้น การออกแบบอาคารห้องสมุดไม่ว่าจะเป็นอาคารเอกเทศหรือเป็นห้องในอาคารก็ตาม จะต้องคำนึงถึงความจำเป็นต่างๆ ได้แก่ ความเพียงพอของเนื้อที่ใช้สอย ความสวยงาม ความสะอาด สบาย ให้ใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ มีความทนทานและปลอดภัย และสามารถขยายตัวได้ในภายหน้า(แมนมาส ขวลิขิต 2543:33)

3. ผลกระทบของจำนวนชั้น

จากการศึกษาผลกระทบของจำนวนชั้นพบว่า ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยจำนวน 11 แห่งมีจำนวนชั้น 1-4 ชั้น โดยมีจำนวนบรรณารักษ์รวมทั้งสิ้น 100 คน และมีห้องสมุดของมหาวิทยาลัยจำนวน 5 แห่งที่มีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไป มีจำนวนบรรณารักษ์รวมทั้งสิ้น 81 คน ซึ่งการศึกษาผลกระทบของจำนวนชั้น ได้ศึกษาผลกระทบ 3 ด้านคือ ผลกระทบที่มีต่อการทำงาน ผลกระทบที่มีต่อร่างกาย และผลกระทบที่มีต่อจิตใจ

ผลการศึกษาพบว่าบรรณารักษ์มีความเห็นว่าอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 1-4 ชั้น มีผลกระทบที่มีต่อการทำงาน($\bar{x}=3.46$) ต่อจิตใจ($\bar{x}=2.79$) และต่อร่างกาย($\bar{x}=2.64$) ในระดับปานกลาง ในขณะที่อาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไป มีผลกระทบต่อการทำงาน($\bar{x}=3.37$) และต่อจิตใจ($\bar{x}=3.00$) ในระดับปานกลาง มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับน้อย($\bar{x}=2.36$)

เมื่อพิจารณาผลกระทบของอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 1-4 ชั้น จำแนกตามมหาวิทยาลัย ซึ่งศึกษาผลกระทบทั้ง 3 ด้านดังกล่าว ในแต่ละด้านประกอบด้วยคำถามด้านละ 1 ข้อดังนี้ ด้านผลกระทบที่มีต่อร่างกายคือ อาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 1-4 ชั้น ช่วยให้ความคล่องตัวในการทำงานสามารถทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น ด้านผลกระทบที่มีต่อร่างกายคือ อาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 1-4 ชั้น เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรือเกิดอาการเจ็บป่วยทางกาย ส่วนในด้านผลกระทบที่มีต่อจิตใจคือ อาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 1-4 ชั้น ทำให้มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย ผลการศึกษาพบว่าบรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัย 4 แห่ง มีความเห็นว่าอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 1-4 ชั้นมีผลกระทบ

ต่อการทำงาน ร่างกาย และจิตใจในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน และเมื่อจำแนกตามลักษณะงานพบว่า บรรณารักษ์งานบริการและงานเทคโนโลยีสารสนเทศฯ มีความเห็นว่าอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 1-4 ชั้น มีผลกระทบต่อการทำงาน ร่างกาย และจิตใจ ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน ส่วนบรรณารักษ์งานเทคนิคมีความเห็นว่าอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 1-4 ชั้น มีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายและต่อจิตใจในระดับปานกลาง ในขณะที่บรรณารักษ์งานบริหารมีความเห็นว่าอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 1-4 ชั้นมีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับปานกลาง และมีผลกระทบต่อจิตใจในระดับน้อย

เมื่อพิจารณาผลกระทบของอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไป จำแนกตามมหาวิทยาลัย ซึ่งศึกษาผลกระทบทั้ง 3 ด้านดังกล่าว ในแต่ละด้านประกอบด้วยคำถามด้านละ 1 ข้อดังนี้ ด้านผลกระทบที่มีต่อร่างกายคือ อาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไป ช่วยให้มีความคล่องตัวในการทำงาน สามารถทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น ด้านผลกระทบที่มีต่อร่างกายคือ อาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไปเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรือเกิดอาการเจ็บป่วยทางกาย ส่วนในด้านผลกระทบที่มีต่อจิตใจคือ อาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไป ทำให้มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย ผลการศึกษาพบว่า บรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัย 2 แห่ง มีความเห็นว่าอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไปมีผลกระทบต่อการทำงาน ร่างกาย และจิตใจในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน และเมื่อจำแนกตามลักษณะงานพบว่า บรรณารักษ์งานบริการและงานเทคนิค มีความเห็นว่าอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไปมีผลกระทบต่อการทำงาน และจิตใจในระดับปานกลาง และมีผลกระทบต่อร่างกายในระดับน้อย ส่วนบรรณารักษ์งานเทคโนโลยีสารสนเทศฯ มีความเห็นว่าอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไปมีผลกระทบในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน ในขณะที่บรรณารักษ์งานบริหารมีความเห็นว่าอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไปมีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก มีผลกระทบต่อจิตใจในระดับน้อย และมีผลกระทบต่อร่างกายในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 1-4 ชั้น และมีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไป มีผลกระทบต่อการทำงานและต่อจิตใจของบรรณารักษ์ในระดับปานกลาง ในขณะที่อาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 1-4 ชั้นมีผลกระทบต่อร่างกายในระดับปานกลาง ส่วนอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไป มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับน้อย โดยเมื่อพิจารณาผลกระทบในเชิงบวกพบว่า บรรณารักษ์มีความเห็นว่าอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 1-4 ชั้น และมีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไป ช่วยให้มีความคล่องตัวในการทำงาน และสามารถทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้นในระดับปานกลาง ในขณะที่เมื่อพิจารณาผลกระทบ

เชิงลบพบว่า บรรณารักษ์มีความเห็นว่าจำนวนชั้น 1-4 ชั้นเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรือเกิดอาการเจ็บป่วยทางกาย และทำให้มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในระดับปานกลางเช่นกัน ส่วนอาคารห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไป บรรณารักษ์มีความเห็นว่า เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรือเกิดอาการเจ็บป่วยทางกายในระดับน้อย และทำให้มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในระดับปานกลาง ทั้งนี้ จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่า ห้องสมุดที่มีจำนวนชั้น 4 ชั้นขึ้นไป มีเครื่องอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานระหว่างชั้นต่างๆ ได้แก่ ลิฟต์โดยสาร และลิฟต์ส่งของ บางแห่งมีลิฟต์ทั้ง 2 ประเภท ในขณะที่บางแห่งมีลิฟต์โดยสารมากกว่า 1 ตัว ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าเครื่องอำนวยความสะดวกเหล่านี้ ช่วยทำให้ผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในอาคารสูง 4 ชั้นขึ้นไปมีความคล่องตัวในการทำงานมากขึ้น ทั้งยังช่วยลดสาเหตุของการเกิดอาการเจ็บป่วยและความรู้สึกไม่ปลอดภัยได้ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานเขียนใดระบุแน่ชัดว่าอาคารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่เหมาะสมควรมีจำนวนชั้นเท่าใด โดยตัวแปรสำคัญในการกำหนดจำนวนชั้นของอาคารห้องสมุดนั้น ขึ้นอยู่กับเนื้อที่ใช้สอยโดยรวมและเนื้อที่ใช้สอยในแต่ละชั้นมากกว่า (Leighton and Weber, 1999)

4. ผลกระทบของการจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคาร

จากการศึกษาผลกระทบของการจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคาร ซึ่งศึกษาผลกระทบ 3 ด้าน คือ ผลกระทบที่มีต่อการทำงาน ผลกระทบที่มีต่อร่างกาย และผลกระทบที่มีต่อจิตใจ ผลการศึกษาพบว่าบรรณารักษ์ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยเอกชนมีความเห็นว่า การจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก ($\bar{x} = 3.68$) มีผลกระทบต่อร่างกาย ($\bar{x} = 2.55$) และต่อจิตใจ ($\bar{x} = 3.01$) ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาผลกระทบในแต่ละด้านพบว่า ในด้านผลกระทบที่มีต่อการทำงาน บรรณารักษ์มีความเห็นว่า การจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก ทั้ง 3 ข้อคือ มีส่วนกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกอยากที่จะทำงาน มีความกระตือรือร้นและเต็มใจทำงาน ($\bar{x} = 3.78$) ช่วยให้มี ความคล่องตัวในการทำงาน สามารถทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น ($\bar{x} = 3.73$) และเอื้อประโยชน์ต่อผลผลิตในงานที่รับผิดชอบทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ($\bar{x} = 3.52$) สำหรับด้านผลกระทบที่มีต่อร่างกาย บรรณารักษ์มีความเห็นว่า การจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรือเกิดอาการเจ็บป่วยทางกายในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.55$) ส่วนในด้านผลกระทบที่มีต่อจิตใจ

บรรณารักษ์มีความเห็นว่าการจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารทำให้รู้สึกมีความเป็นส่วนตัวในระดับมาก ($\bar{x}=3.51$) ทำให้เกิดความกดดันและอยู่ในภาวะเครียดในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.04$) และทำให้มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในระดับน้อย ($\bar{x}=2.49$)

เมื่อพิจารณาจำแนกตามมหาวิทยาลัยพบว่า บรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัย 6 แห่ง มีความเห็นว่าการจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก มีผลกระทบต่อจิตใจในระดับปานกลาง และมีผลกระทบต่อร่างกายในระดับน้อย ในขณะที่บรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัย 4 แห่ง มีความเห็นว่าการจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารมีผลกระทบต่อการทำงาน ร่างกาย และจิตใจในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน และเมื่อพิจารณาจำแนกตามลักษณะงานพบว่าบรรณารักษ์งานบริการ และงานบริหาร มีความเห็นว่าการจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคาร มีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจในระดับปานกลาง ส่วนบรรณารักษ์อีก 2 กลุ่มงานมีความเห็นว่าการจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก มีผลกระทบต่อจิตใจในระดับปานกลาง และมีผลกระทบต่อร่างกายในระดับน้อย

จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่าการจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยเอกชนในระดับมาก โดยมีส่วนกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกอยากที่จะทำงาน มีความกระตือรือร้นและเต็มใจทำงาน รวมทั้งช่วยให้มีความคล่องตัวในการทำงาน สามารถทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น ตลอดจนเอื้อประโยชน์ต่อผลผลิตในงานที่รับผิดชอบทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ จึงกล่าวได้ว่าการจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารมีผลกระทบในเชิงบวกต่อการทำงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนในระดับมาก นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่าการจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยเอกชนในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาผลกระทบในเชิงลบพบว่าบรรณารักษ์มีความเห็นว่าการจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรือเกิดอาการเจ็บป่วยทางกายในระดับปานกลาง ทำให้เกิดความกดดันและอยู่ในภาวะเครียดในระดับปานกลาง ตลอดจนทำให้มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในระดับน้อย ในขณะที่เมื่อพิจารณาผลกระทบในเชิงลบพบว่าบรรณารักษ์มีความเห็นว่าการจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารทำให้รู้สึกมีความเป็นส่วนตัวในระดับมาก

ผลการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของการจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารสรุปได้ว่า การจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานของบรรณารักษ์ในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกาย

และจิตใจในระดับปานกลาง ดังนั้น จากสมมุติฐานที่ว่าการจัดเนื้อที่ใช้สอยมีผลกระทบต่อการทำงาน และต่อจิตใจของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนในระดับมากนั้น จึงเป็นไปตามสมมุติฐานบางส่วน

ทั้งนี้ จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่าห้องสมุดของมหาวิทยาลัยเอกชนส่วนใหญ่มีการจัดสรรเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร การให้บริการต่างๆ และการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภทอย่างพอเพียง และเป็นไปตามมาตรฐานห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย ประกอบกับอาคารห้องสมุดบางแห่งเป็นอาคารที่เพิ่งสร้างใหม่ ได้แก่ หอสมุดสุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย และสำนักหอสมุดและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยชินวัตร ซึ่งยังมีเนื้อที่ว่างเพื่อรองรับการขยายตัวในอนาคตได้อีก จึงกล่าวได้ว่าอาคารห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีการจัดสรรเนื้อที่ใช้สอยอย่างพอเพียง ครอบคลุมการดำเนินงานของห้องสมุดในทุกด้าน ส่งผลให้บรรณารักษ์เกิดความสะดวกในการทำงาน และมีความรู้สึกอยากที่ทำงานมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประเทืองทิพย์ ไกรวิวัฒน์ (2539) ที่พบว่าสถานที่ทำงานที่เหมาะสมและเอื้อต่อการทำงาน ส่งผลไปสู่การสร้างผลงานที่ดีตามมา อีกทั้งยังช่วยให้มีการทำงานมีความรวดเร็วและคล่องตัวมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่าห้องสมุดหลายแห่งยังจัดสรรเนื้อที่ไม่เป็นสัดส่วน กล่าวคือ เนื้อที่สำหรับปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ที่รับผิดชอบงานบริการ เช่น งานบริการยืมคืน และงานบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า มักจะถูกจัดสรรให้อยู่ภายในบริเวณเดียวกันหรือใกล้เคียงกับเนื้อที่สำหรับให้บริการ เนื้อที่นั่งอ่าน และเนื้อที่สำหรับจัดเก็บวัสดุสารนิเทศ จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บรรณารักษ์ที่รับผิดชอบงานดังกล่าวเกิดความรู้สึกเครียด ซึ่งอาจเกิดจากเสียงของผู้ใช้บริการหรือจากอิริยาบถของผู้ใช้บริการ เช่น การเดิน การลุกนั่ง เป็นต้น ประกอบกับมีห้องสมุดบางแห่งที่ใช้ประโยชน์ของเนื้อที่ใช้สอยอย่างเต็มที่ และไม่มีเนื้อที่ว่างเหลือสำหรับการขยายตัว เช่น สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ วิทยาเขตหัวหมาก และสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยสยาม เป็นต้น ซึ่งการออกแบบอาคารห้องสมุดมหาวิทยาลัยนั้นจำเป็นต้องคิดเผื่อเวลา 20-25 ปีข้างหน้าด้วย เนื่องจากห้องสมุดต้องขยายตัวตามกาลเวลาจากจำนวนผู้ใช้ที่เพิ่มมากขึ้น และความต้องการวัสดุห้องสมุดที่เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน โดยห้องสมุดมหาวิทยาลัยนั้นจะขยายตัวเป็น 2 เท่าภายในเวลา 26 ปี(แมนมาส ซวลิต 2543:45) ด้วยเหตุนี้จึงอาจทำให้บรรณารักษ์เกิดความรู้สึกอึดอัด ไม่อยู่ในภาวะสบาย ดังนั้น การออกแบบเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคารจึงควรคำนึงถึง

ความต้องการด้านจิตใจของผู้ปฏิบัติงานทั้งในเรื่องความสบาย ความปลอดภัย และความเป็นส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิรดี ทองอุไทย(2535) ที่พบว่าผู้ปฏิบัติงานในอาคารให้ความสำคัญกับผลกระทบด้านจิตใจเป็นอันดับแรก ในขณะที่งานวิจัยของ King(2000) พบว่าห้องสมุดในประเทศออสเตรเลียส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับผลกระทบทางจิตวิทยาของผู้ที่อยู่ในอาคาร โดยคำนึงถึงเรื่องความปลอดภัยและสุนทรียภาพ นอกจากนี้ การออกแบบเนื้อที่สำหรับปฏิบัติงาน ต้องคำนึงถึงความเพียงพอในการเคลื่อนไหวของร่างกาย โดยต้องไม่ก่อให้เกิดความแออัดและการเคลื่อนไหวที่ติดขัด เพราะความแออัดของสถานที่ทำงานนั้นมีผลต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานเช่นกัน(วิฑูรย์ สิมะโชคดี และ กฤษฎา ชัยกุล 2537:159)

5. ผลกระทบของสภาพแวดล้อมภายในอาคาร

จากการศึกษาผลกระทบของสภาพแวดล้อมภายในอาคารห้องสมุด จำแนกเป็น 4 เรื่องได้แก่ ผลกระทบของแสงสว่าง ผลกระทบของเสียงจากภายในและภายนอกอาคาร ผลกระทบของการควบคุมอุณหภูมิ และผลกระทบของสุขลักษณะของสภาพแวดล้อมภายในอาคาร การศึกษาผลกระทบของสภาพแวดล้อมภายในอาคารแต่ละเรื่องดังกล่าว ได้ศึกษาผลกระทบทั้ง 3 ด้านคือ ผลกระทบที่มีต่อการทำงาน ผลกระทบที่มีต่อร่างกาย และผลกระทบที่มีต่อจิตใจ

5.1 ผลกระทบของแสงสว่าง

จากการศึกษาผลกระทบของแสงสว่างพบว่า บรรณารักษ์มีความเห็นว่าแสงสว่างมีผลกระทบต่อการทำงาน($\bar{x}=3.96$) และต่อจิตใจ($\bar{x}=3.82$)ในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับปานกลาง($\bar{x}=2.61$) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลกระทบที่มีต่อร่างกาย ซึ่งจำแนกเป็น 2 ข้อ พบว่าแสงสว่างมีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมากทั้ง 2 ข้อคือ เอื้อประโยชน์ต่องานที่รับผิดชอบทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ($\bar{x}=3.97$) และช่วยให้มีความคล่องตัวในการทำงาน สามารถทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น($\bar{x}=3.94$) สำหรับในด้านผลกระทบที่มีต่อร่างกายมีคำถาม 1 ข้อคือ แสงสว่างเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรือเกิดอาการเจ็บป่วยทางกาย ส่วนในด้านผลกระทบที่มีต่อจิตใจมี 1 ข้อคือ แสงสว่างทำให้มีความรู้สึกปลอดภัยโปร่งโล่งใจและอยู่ในภาวะสบาย

เมื่อพิจารณาจำแนกตามมหาวิทยาลัยพบว่า บรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัย 7 แห่ง มีความเห็นว่าแสงสว่างมีผลกระทบต่อการทำงาน และต่อจิตใจในระดับมาก และมีผลกระทบต่อร่างกายในระดับปานกลาง ในขณะที่บรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัย 6 แห่ง มีความเห็นว่าผลกระทบต่อการทำงาน และต่อจิตใจในระดับมาก และมีผลกระทบต่อร่างกายในระดับน้อย

เมื่อพิจารณาจำแนกตามลักษณะงานพบว่า บรรณารักษ์งานบริการและงานเทคนิค มีความเห็นว่าแสงสว่างมีผลกระทบต่อการทำงานและต่อจิตใจในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับปานกลาง ส่วนบรรณารักษ์อีก 2 กลุ่มงานมีความเห็นว่าผลกระทบต่อการทำงานและต่อจิตใจในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับน้อย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า แสงสว่างมีผลกระทบต่อการทำงานและต่อจิตใจของ บรรณารักษ์ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า เป็นผลกระทบในเชิงบวก คือ เอื้อประโยชน์ต่องาน ที่รับผิดชอบทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ช่วยให้มีกำลังใจในการทำงาน สามารถทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น และทำให้มีความรู้สึกปลอดภัยและอยู่ในภาวะสบาย ส่วนผลกระทบที่มีต่อร่างกายซึ่งเป็นผลกระทบในเชิงลบ คือ เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรือเกิดอาการเจ็บป่วยทางกาย มีผลกระทบในระดับปานกลาง ทั้งนี้ จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัย เอกชนส่วนใหญ่ใช้แสงสว่างจากหลอดไฟฟ้า ซึ่งสามารถควบคุมปริมาณการส่องสว่างได้ตามต้องการ ดังนั้น บรรณารักษ์จึงสามารถควบคุมแสงสว่างให้เหมาะสมกับการทำงานและตามความพอใจของตนเองได้

5.2 ผลกระทบของเสียงจากภายในและภายนอกอาคาร

จากการศึกษาผลกระทบของเสียงจากภายในและภายนอกอาคาร ซึ่งศึกษาผลกระทบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ผลกระทบที่มีต่อการทำงาน ร่างกาย และจิตใจ ในแต่ละด้านประกอบด้วย คำถามด้านละ 1 ข้อดังนี้ ด้านผลกระทบที่มีต่อร่างกายคือ เสียงจากภายในและภายนอกอาคารเอื้อประโยชน์ต่องานที่รับผิดชอบทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ด้านผลกระทบที่มีต่อร่างกายคือ เสียงจากภายในและภายนอกอาคารเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรือเกิดอาการเจ็บป่วยทางกาย ในด้านผลกระทบที่มีต่อจิตใจคือ เสียงจากภายในและภายนอกอาคารทำให้เกิดความกดดันและอยู่ในภาวะ

เครียด ผลการศึกษาพบว่าบรรณารักษ์มีความเห็นว่าเสียงจากภายในและภายนอกอาคารมีผลกระทบต่อการทำงาน ($\bar{x}=3.35$) และต่อจิตใจ ($\bar{x}=2.76$) ในระดับปานกลาง มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับน้อย ($\bar{x}=2.41$)

เมื่อพิจารณาจำแนกตามมหาวิทยาลัยพบว่า บรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัย 4 แห่ง มีความเห็นว่าเสียงจากภายในและภายนอกอาคารมีผลกระทบต่อการทำงาน ร่างกาย และจิตใจในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน ส่วนบรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัยอีก 4 แห่ง มีความเห็นว่ามีผลกระทบต่อการทำงานและต่อจิตใจในระดับปานกลาง มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับน้อย ในขณะที่บรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัย 3 แห่ง มีความเห็นว่ามีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายและต่อจิตใจในระดับน้อย

เมื่อพิจารณาจำแนกตามลักษณะงานพบว่าบรรณารักษ์งานบริการ งานเทคนิค และงานเทคโนโลยีสารสนเทศฯ มีความเห็นว่าเสียงจากภายในและภายนอกอาคาร มีผลกระทบต่อการทำงาน และต่อจิตใจในระดับปานกลาง มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับน้อย ส่วนบรรณารักษ์งานบริหารมีความเห็นว่าเสียงจากภายในและภายนอกอาคาร มีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายและต่อจิตใจในระดับน้อย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เสียงจากภายในและภายนอกอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานของบรรณารักษ์ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า เป็นผลกระทบในเชิงบวก คือ เอื้อประโยชน์ต่องานที่รับผิดชอบทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ในขณะที่เมื่อพิจารณาผลกระทบในเชิงลบพบว่า เสียงจากภายในและภายนอกอาคารมีผลกระทบต่อจิตใจของบรรณารักษ์ในระดับปานกลาง คือ ทำให้เกิดความกดดันและอยู่ในภาวะเครียด และมีผลกระทบต่อร่างกายในระดับน้อย คือ ทำให้เกิดโรคหรืออาการเจ็บป่วยทางกาย ทั้งนี้ จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาในการควบคุมเสียงรบกวนภายในอาคาร เช่น เสียงที่เกิดจากการสนทนาของผู้ใช้บริการ เสียงจากการเดิน เสียงของอุปกรณ์สำนักงาน เป็นต้น ซึ่งเสียงรบกวนและเสียงดังเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเครียด และทำให้สมาธิในการทำงานลดลง โดยเฉพาะงานที่ใช้ความคิดและงานที่อาศัยความละเอียด (สุทธิ ศรีบุรพา 2540:295)

5.3 ผลกระทบของการควบคุมอุณหภูมิ

จากการผลกระทบของการควบคุมอุณหภูมิ ซึ่งศึกษาผลกระทบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ผลกระทบที่มีต่อการทำงาน ร่างกาย และจิตใจ ในแต่ละด้านประกอบด้วยคำถามด้านละ 1 ข้อดังนี้ ด้านผลกระทบที่มีต่อร่างกายคือ การควบคุมอุณหภูมิเอื้อประโยชน์ต่องานที่รับผิดชอบทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ ด้านผลกระทบที่มีต่อร่างกายคือ การควบคุมอุณหภูมิเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรือเกิดอาการเจ็บป่วยทางกาย ส่วนด้านผลกระทบที่มีต่อจิตใจคือการควบคุมอุณหภูมิทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยโปร่งโล่งใจและอยู่ในภาวะสบาย ผลการศึกษาพบว่า บรรณารักษ์มีความเห็นว่าการควบคุมอุณหภูมิมิมีผลกระทบต่อการทำงาน ($\bar{x}=3.91$) และต่อจิตใจ ($\bar{x}=3.68$) ในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.01$)

เมื่อพิจารณาจำแนกตามมหาวิทยาลัยพบว่า บรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัย 7 แห่ง มีความเห็นว่าการควบคุมอุณหภูมิมิมีผลกระทบต่อการทำงานและต่อจิตใจในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับปานกลาง ส่วนบรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัยอีก 3 แห่ง มีความเห็นว่ามีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายและต่อจิตใจในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาจำแนกตามลักษณะงานพบว่า บรรณารักษ์งานบริการ งานเทคนิค และงานเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความเห็นว่าแสงสว่างมีผลกระทบต่อการทำงานและต่อจิตใจในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับปานกลาง ส่วนบรรณารักษ์งานบริหารมีความเห็นว่ามีผลกระทบต่อจิตใจ และต่อการทำงานในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับน้อย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การควบคุมอุณหภูมิมิมีผลกระทบต่อการทำงานและต่อจิตใจของบรรณารักษ์ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าเป็นผลกระทบในเชิงบวก คือ เอื้อประโยชน์ต่องานที่รับผิดชอบทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ และทำให้มีความรู้สึกปลอดภัยโปร่งโล่งใจและอยู่ในภาวะสบาย ส่วนผลกระทบที่มีต่อร่างกายซึ่งเป็นผลกระทบในเชิงลบ คือ เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรือเกิดอาการเจ็บป่วยทางกาย มีผลกระทบในระดับปานกลาง ทั้งนี้ จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนทุกแห่ง มีการควบคุมอุณหภูมิด้วยเครื่องปรับอากาศ ซึ่งนอกจากจะเป็นการรักษาสภาพอากาศภายในอาคารให้คงที่แล้ว ผู้ปฏิบัติงานในอาคารยังสามารถปรับอุณหภูมิให้เหมาะสมกับร่างกายและการทำงานของแต่ละบุคคลได้ โดยอุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับการทำงานของบรรณารักษ์

ควรอยู่ระหว่าง 21-25 องศาเซลเซียส(นวลฉวี สุธรรมวงศ์ 2545:12) ส่วนอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการจัดเก็บไฮโดรคาร์บอนและอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ควรอยู่ประมาณ 10-16 องศาเซลเซียส (ดาวเรือง แนวทอง 2545:63) อุณหภูมิภายในอาคารที่เหมาะสม นอกจากจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกสบายตัวแล้ว ยังทำให้มีอารมณ์แจ่มใส ไม่หงุดหงิด และมีสมาธิในการทำงานมากขึ้น (อัญชลี อำนาคธรรม และคณะ 2534)

5.4 ผลกระทบของสุขลักษณะของสภาพแวดล้อมภายในอาคาร

จากการศึกษาผลกระทบของสุขลักษณะของสภาพแวดล้อมภายในอาคาร ซึ่งศึกษาผลกระทบของสุขลักษณะของสภาพแวดล้อมภายในอาคาร 3 ด้านคือ ผลกระทบที่มีต่อการทำงาน ผลกระทบที่มีต่อร่างกาย และผลกระทบที่มีต่อจิตใจ ผลการศึกษาพบว่า บรรณารักษ์มีความเห็นว่า สุขลักษณะของสภาพแวดล้อมภายในอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก($\bar{x}=3.87$) มีผลกระทบต่อร่างกาย($\bar{x}=3.15$) และต่อจิตใจ($\bar{x}=3.44$) ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาผลกระทบแต่ละด้านพบว่า ในด้านผลกระทบที่มีต่อการทำงาน บรรณารักษ์มีความเห็นว่าสุขลักษณะของสภาพแวดล้อมภายในอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมากที่สุด 2 ข้อ คือสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะภายในอาคารห้องสมุดมีส่วนกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกอยากที่จะทำงาน มีความกระตือรือร้นและเต็มใจทำงาน($\bar{x}=3.92$) และเอื้อประโยชน์ต่อผลผลิตในงานที่รับผิดชอบทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ($\bar{x}=3.82$)

ในด้านผลกระทบที่มีต่อร่างกายมี 1 ข้อคือ สภาพแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขลักษณะภายในอาคารห้องสมุดเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรืออาการเจ็บป่วยทางกาย ส่วนในด้านผลกระทบที่มีต่อจิตใจ บรรณารักษ์มีความเห็นว่าสุขลักษณะของสภาพแวดล้อมภายในอาคารมีผลกระทบต่อจิตใจในระดับมากที่สุด 1 ข้อคือ สภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะภายในอาคารทำให้มีความรู้สึกปลอดโปร่งโล่งใจและอยู่ในภาวะสบาย($\bar{x}=3.97$) ส่วนอีก 1 ข้อคือ สภาพแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขลักษณะภายในอาคารทำให้มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย มีผลกระทบในระดับปานกลาง($\bar{x}=2.91$)

เมื่อพิจารณาจำแนกตามมหาวิทยาลัยพบว่า บรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัย 5 แห่ง มีความเห็นว่าสัญลักษณ์ของสภาพแวดล้อมภายในอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกาย และต่อจิตใจในระดับปานกลาง ส่วนบรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัย 2 แห่งมีความเห็นว่าผลกระทบต่อการทำงาน และต่อจิตใจในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับปานกลาง ในขณะที่บรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัยอีก 2 แห่งมีความเห็นว่าผลกระทบต่อการทำงาน และต่อร่างกายในระดับมาก มีผลกระทบต่อจิตใจในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาจำแนกตามลักษณะงานพบว่า บรรณารักษ์งานบริการ และงานเทคนิค มีความเห็นว่าสัญลักษณ์ของสภาพแวดล้อมภายในอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกาย และต่อจิตใจในระดับปานกลาง ส่วนบรรณารักษ์งานเทคโนโลยีสารสนเทศฯ มีความเห็นว่าผลกระทบต่อการทำงานและต่อจิตใจในระดับมาก มีผลกระทบต่อร่างกายในระดับปานกลาง ในขณะที่บรรณารักษ์งานบริหารมีความเห็นว่า มีผลกระทบต่อการทำงานในระดับมาก มีผลกระทบต่อจิตใจในระดับปานกลาง และมีผลกระทบต่อร่างกายในระดับน้อย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าสัญลักษณ์ของสภาพแวดล้อมภายในอาคารมีผลกระทบต่อการทำงานของบรรณารักษ์ในระดับมากทั้ง 2 ข้อ คือ สภาพแวดล้อมที่ถูกสัญลักษณ์ภายในอาคารห้องสมุดมีส่วนกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกอยากที่จะทำงาน มีความกระตือรือร้นและเต็มใจทำงาน อีกทั้งเอื้อประโยชน์ต่อผลผลิตในงานที่รับผิดชอบทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ และมีผลกระทบต่อจิตใจในระดับมาก 1 ข้อ คือ ทำให้มีความรู้สึกปลอดภัยและอยู่ในภาวะสบาย ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า เป็นผลกระทบในเชิงบวกทั้งสิ้น ในขณะที่เมื่อพิจารณาผลกระทบในเชิงลบพบว่า สัญลักษณ์ของสภาพแวดล้อมภายในอาคารมีผลกระทบต่อร่างกายในระดับปานกลาง คือ สภาพแวดล้อมที่ไม่ถูกสัญลักษณ์เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรืออาการเจ็บป่วยทางกาย และผลกระทบที่มีต่อจิตใจอีก 1 ข้อ คือสภาพแวดล้อมที่ไม่ถูกสัญลักษณ์ทำให้มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย มีผลกระทบในระดับปานกลาง ทั้งนี้จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนส่วนใหญ่มีสภาพที่เรียบร้อย สะอาด ตลอดจนวัสดุครุภัณฑ์อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานเสมอ ซึ่งสภาพแวดล้อมมีลักษณะดังกล่าวช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานอาคารทำงานได้อย่างมีความสุข(วาณี ฐานปวงศ์ศานติ 2543:141)

จากการศึกษาผลกระทบของสภาพแวดล้อมภายในอาคารที่มีต่อการทำงาน ร่างกาย และจิตใจของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชน จึงกล่าวได้ว่าสภาพแวดล้อมภายในอาคารมีผลกระทบต่อการทำงาน ร่างกาย และจิตใจของบรรณารักษ์ทั้งในทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประเทืองทิพย์ ไกรวิวัฒน์(2539), ชูติมา มาลัย(2538) และ กิริติ ต้นเสถียร(2538) ที่พบว่าความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานที่ทำงานจะส่งผลให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการทำงาน และมีสุขภาพจิตที่ดี เมื่อบุคลากรมีความพึงพอใจและมีสุขภาพจิตดีก็จะมีผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานสูง ในขณะที่เดียวกันหากองค์กรมีสถานที่ทำงานที่มีสภาพแวดล้อมไม่ดี จะทำให้บุคลากรเกิดความไม่พอใจในการทำงาน เกิดความเบื่อหน่าย เครียด และส่งผลเสียต่อการทำงานตามมาเช่นกัน

6. ข้อเสนอแนะของบรรณารักษ์

บรรณารักษ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนจำนวน 45 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอาคารห้องสมุดในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านลักษณะอาคาร จำนวนชั้น การจัดเนื้อที่ให้อยู่ภายในอาคาร และสภาพแวดล้อมภายในอาคาร โดยข้อเสนอแนะที่มีผู้ตอบตั้งแต่ 3 คน มีดังนี้

1. ลักษณะอาคาร

บรรณารักษ์เสนอแนะว่าอาคารห้องสมุดควรเป็นเอกเทศและได้รับการออกแบบเฉพาะ(24 คน) ควรมีลักษณะโปร่งโล่ง ไม่อับทึบ(5 คน) และควรมีความโอ่โง่ง กว้างขวาง(3 คน)

2. จำนวนชั้น

บรรณารักษ์เสนอแนะว่าห้องสมุดควรมีจำนวนชั้น 1-4 ชั้น(9 คน) ไม่ควรเกิน 5 ชั้น เนื่องจากสามารถเดินขึ้นลงบันไดได้ และสามารถประสานงานระหว่างหน่วยงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว(7 คน) ควรมีประมาณ 6-10 ชั้น(7 คน) และหากมีมากกว่า 3 ชั้น ควรมีลิฟต์ส่งของหรือลิฟต์โดยสาร(3 คน)

3.การจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคาร

บรรณารักษ์เสนอแนะว่าควรจัดเนื้อที่ใช้สอยให้เป็นสัดส่วนตามลักษณะงานและการบริการ (16 คน) ควรมืบริเวณที่นั่งอ่านมากกว่าบริเวณอื่น(6 คน) เนื้อที่สำหรับปฏิบัติงานควรจัดสรรให้เพียงพอกับจำนวนบุคลากร(5 คน) และควรมีเนื้อที่เหลือสำหรับรองรับการขยายตัวในอนาคต(3 คน)

4.สภาพแวดล้อมภายในอาคาร

4.1 แสงสว่าง

บรรณารักษ์เสนอแนะว่าควรใช้แสงจากธรรมชาติให้มาก(6 คน) และไม่ควรรให้แสงแดดจากภายนอกเข้ามาในอาคารมากเกินไป(4 คน)

4.2 เสียง

บรรณารักษ์เสนอแนะว่าภายในห้องสมุดควรใช้วัสดุกันเสียงบริเวณพื้น ผนัง และฝ้า เพดาน(8 คน) ควรมีความเงียบสงบ(7 คน) และควรมีมาตรการเข้มงวดกับผู้ใช้บริการที่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น(4 คน)

4.3 อุณหภูมิ

บรรณารักษ์เสนอแนะว่าไม่ควรหนาวเกินไป เพราะไม่สามารถนั่งทำงานได้(3 คน) และควรมีความเย็นสบาย(3 คน)

4.4 สุขลักษณะของสภาพแวดล้อมภายในอาคาร

บรรณารักษ์เสนอแนะว่าภายในห้องสมุดควรมีความสะอาด(8 คน)

สรุปการทดสอบสมมุติฐาน

จากสมมุติฐานการวิจัยที่ว่า ลักษณะของอาคารและการจัดเนื้อที่ใช้สอย มีผลกระทบต่อการทำงานและต่อจิตใจของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนในระดับมาก ซึ่งได้ทำการทดสอบมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้เพียงบางส่วน ดังนี้

ผลการวิจัยที่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ได้แก่

1. อาคารห้องสมุดที่มีลักษณะเป็นอาคารเอกเทศ มีผลกระทบต่อการทำงานของบรรณารักษ์ในระดับมาก
2. การจัดเนื้อที่ใช้สอย มีผลกระทบต่อการทำงานของบรรณารักษ์ในระดับมาก

ผลการวิจัยที่ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ได้แก่

1. อาคารห้องสมุดที่มีลักษณะเป็นอาคารเอกเทศ มีผลกระทบต่อจิตใจของบรรณารักษ์ในระดับปานกลาง
2. อาคารห้องสมุดที่มีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของอาคารอื่น มีผลกระทบต่อการทำงานและต่อจิตใจของบรรณารักษ์ในระดับปานกลาง
3. การจัดเนื้อที่ใช้สอย มีผลกระทบต่อจิตใจของบรรณารักษ์ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและข้อเสนอแนะของบรรณารักษ์เกี่ยวกับผลกระทบของการออกแบบอาคารที่มีต่อบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชน ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถเป็นแนวทางในการปรับปรุงอาคารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชน ดังนี้

1. อาคารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนควรมีลักษณะเป็นเอกเทศ กล่าวคือ อาคารดังกล่าวควรเป็นอาคารสำหรับการดำเนินกิจกรรมของห้องสมุดเพียงอย่างเดียว ไม่ควรมีหน่วยงานอื่นของ

มหาวิทยาลัยเข้ามาใช้เนื้อที่ภายในอาคาร หรือหากห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งของอาคารอื่น ควรมีทางเข้าออกเพียงทางเดียว และชั้นที่จัดสรรไว้เป็นห้องสมุด ก็ควรให้เป็นเนื้อที่สำหรับห้องสมุดเพียงอย่างเดียวเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการทำงานของบรรณารักษ์ และเป็นส่วนกระตุ้นให้บรรณารักษ์เกิดแรงจูงใจในการทำงานและมีความรู้สึกเป็นส่วนตัว

2. การจัดเนื้อที่ที่ใช้สอยภายในห้องสมุด ควรออกแบบให้มีความสัมพันธ์กันในแต่ละกิจกรรมของห้องสมุด และควรมีความเป็นสัดส่วน กล่าวคือเนื้อที่สำหรับปฏิบัติงานของบรรณารักษ์งานต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานบริการ ไม่ควรอยู่ในบริเวณเดียวกับเนื้อที่สำหรับนั่งอ่านและจัดเก็บวัสดุสารนิเทศ ส่วนบรรณารักษ์ที่เกี่ยวข้องกับงานบริการ เช่น งานยืมคืนวัสดุหรืองานบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า ซึ่งจำเป็นต้องอยู่ใกล้ชิดกับผู้ใช้บริการนั้น ควรมีเนื้อที่อีกส่วนหนึ่งสำหรับเป็นเนื้อที่ส่วนตัวแยกออกจากเนื้อที่ปฏิบัติงาน เช่น มีโต๊ะทำงานส่วนตัวซึ่งไม่ได้อยู่บริเวณเคาน์เตอร์บริการ เป็นต้น

3. ห้องสมุดควรมีจำนวนชั้นไม่เกิน 4 ชั้น เนื่องจากเป็นจำนวนชั้นที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถขึ้นลงบันไดได้อย่างสะดวก และสามารถติดต่อประสานงานระหว่างชั้นได้อย่างคล่องตัวและรวดเร็ว

4. สภาพแวดล้อมภายในอาคารห้องสมุด ควรได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับการใช้งานของแต่ละเนื้อที่ เช่น บริเวณที่นั่งอ่าน บริเวณที่จัดเก็บวัสดุสารนิเทศ หรือห้องทำงานของบรรณารักษ์ ควรได้รับการออกแบบแสงสว่างและอุณหภูมิสำหรับเนื้อที่นั้นๆ โดยเฉพาะ รวมทั้งมีระบบควบคุมที่แยกส่วนจากกันเพื่อเป็นการประหยัดพลังงานในส่วนเนื้อที่ที่ไม่มีมีการใช้งาน นอกจากนี้บริเวณพื้นเพดาน และผนังอาคารห้องสมุด ควรประกอบด้วยวัสดุเก็บเสียงเพื่อป้องกันเสียงรบกวนที่เกิดขึ้นภายในอาคารและเสียงรบกวนที่มาจากภายนอกอาคาร กรณีไม่สามารถควบคุมเสียงที่เกิดขึ้นภายในอาคารได้ ควรจัดให้มีเขตพื้นสำหรับใช้เสียงได้ เช่น จัดเป็นห้องประชุมกลุ่มย่อย เป็นต้น

แนวทางการวิจัยในอนาคต

1. ศึกษาผลกระทบของการออกแบบอาคารที่มีต่อผู้ใช้บริการ

2. ศึกษาผลกระทบของการออกแบบอาคารที่มีต่อบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ